

ՀԱՄԱՄԻՈՒԹԵՆԱԿԱՆ ՏԱՐԱԿԱՐՅՈՅԻ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ
ԽԱՅՄ ՍՆՈՒՆԴԱՐԴԺՈՂԿՈՄԱՏ — ԳԼԱՎՏԱՐԱԿ

ԸՆԿ. ՄԻԿՈՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ԾԽԱԽՈՏԻ ՑԵՎ ՄԱԽՈՐԿԱՅԻ ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵ-
ՐՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՄԻՈՒԹԵՆԱԿԱՆ ԳԻՏԱԶԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ ՎԻՏԻՄ

Հրատարակություն № 12

Ծ Խ Ա Խ Ո Տ Ի
ՎՆԱՍԱՏՈՒ ՄԻՋԱՏՆԵՐԸ
ԴԱՇՏՈՒՄ

ԴՏՈՒԳՎԱՄ Է 1961 թ.

(ԱԳՐՈՏԻՍ ՑԵՎ ԱՎԱԶՈՒՏԱՅԻՆ ՄԵԴԼՅԱԿ)

ԳՅՈՒՂԶՐԱՏ • 1936 • ՅԵՐՎԱՆ

✓

**ԾԽԱԽՈՏԻ ՎՆԱՍԱՏՈՒ ՄԻՋԱՏՆԵՐԸ ԴԱՇՏՈՒՄ
ԱԳՐՈՏԻՍ ՅԵՎ ԱՎԱԶՈՒՏԱՅԻՆ ՄԵԴԼՅԱԿ**

632.7

Ծխ.
Լրաց.

633.71:632

ՄՏՈՒԳՎԱՄ Է 1981

Սոցիալիստական ծխախոտագործության կրիմա-
կան նպատակն է՝ բարձրացնել ծխախոտի բերքի քա-
նակն ու վորակը:

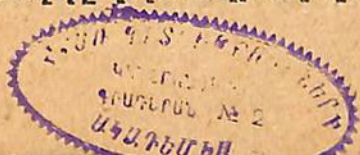
Այս խնդիրը չի կարող կատարվել, յեթե պլա-
նային պայքար չմղվի այն ֆեֆասատու միջատների
դեմ, վորոնք լեբրեմն բերքի ավելի քան 25 տոկոսը
ֆնասում և վորակն ղգալի չափով վատացնում են:

Ծխախոտը դաշտում տնկելու առաջին որերն
ամենաչափ ֆնասը հասցնում են ագրոտիսը (սովկա) և
ավաղում ալին մեղլյակը:

ԱԳՐՈՏԻՍ

Ագրոտիսը գեղեբային փոքրիկ թիթեռ է: Նրա
առջևի թևերը մոխրագույն-գորշ կամ մուգ-գորշ
գույնի լեն, յեթևու ընդմիջող ալիքավոր գծերով և
բողբոջաձև, կլոր ու սեպաձև բծերով (խալերով): Հե-
տևի թևերը բաց գույնի—համարյա սպիտակ են:

Թիթեռներն սկսում են թռչել մայիսին: Զու-
գավորումից հետո թիթեռներն սկսում են ձուռ դնել:
Զվերը շատ մանր են, գեղաձև, թեթևակի տափակ:
Նոր դրած ձվերը կաթնասպիտակավուն գույնի լեն,

Թրթուրը դուրս գալուց առաջ նրանք դառնում են սև կապտագույն:

Թիթեռները գլխավորապես մոլախոտերի վրա կամ նրանց մոտ՝ ուղղակի հողի վրա յեղն ձու դնում:

Շատ հաճախ ձվերը դնում են պատաստուկի, բաղդի, տատասկափշերի, ջղուախոտի և այլ մոլախոտերի վրա, վորոնք լայն տերևներ կամ վերնաբնածառային փուռն ունեն: Յերբեմն ձվերը դնում են նաև կուլտուրական բույսերի վրա: Ծխախոտի վրա ագրոտիսի ձվիկները հազվագյուտ դեպքերում են լինում:

Մի թիթեռն իր աճրող իյանքի ընթացքում մոտավորապես 800 հատ ձու յե դնում:

5—10 օրվա ընթացքում, նայած յեղանակին, ձվիկների միջից Թրթուրներ են դուրս գալիս:

Սկզբնական շրջանում Թրթուրները բաց ապրում են այն բույսերի վրա, վորտեղ նրանք առաջ են յեկել: Մնվելով տերևներով՝ նրանք կրծելով տերևների վրա ծակոտիներ են առաջացնում կամ տերևի հյուսվածքն են ուտում, չդիպչելով ներքևի կամ վերևի մաշկին: Մեծահասակ Թրթուրները կերակրվում են միայն գիշերները, իսկ ցերկն անց են կացնում հողմեջ:

Մոլախոտերի վրայից Թրթուրներն անցնում են կուլտուրական բույսերի վրա, վորոնց թվում և ծխախոտի վրա: Դաշտում նոր տնկած ծխախոտի սածիլները նրանք կրծում են հողի անմիջական յերեսից, այնուհետև ուտում են տերևները և ցողունի մասը: Այն տաբիները, յերբ ագրոտիսը մասսայական չափով է յերևում, տնկած ծխախոտի փասվածքն այնքան խոշոր և լինում, վոր ստիպված են լինում փասված

սածիլներն առնվազ 2—3 անգամ փոխել ու նորից տնկել:

Յերբ ծխախոտի ցողունները կոպտանում են, թրթուրներն այլևս չեն կտրուժ, այլ կրծատում են: Այսպիսով, փնասված բույսերի աճումը լիտ է մնում ու խիստ քամիների դեպքում կոտրատվում են:

Թրթուրներին կյանքը 30—40 օր է տևում:

Մեծահասակ թրթուրները փայլուն գլանաձև են, կեղտոտ-մոխրագույն են լինում: Մեջքի ուղղությամբ անցնում են չերեք վոչ պարզ, ավելի մուգ գույնի: Մեծահասակ թրթուրի չերկարությունը մոտավորապես 50 միլիմետր է, իսկ հաստությունը՝ 7 միլիմետր:

Իրենց դարգացումն ավարտած թրթուրները հողի մեջ 10—30 սանտիմետր խորության վրա բռն են պատրաստում, վորոհդ հեռազայում կերպարանափոխվում հարսնյակ են դառնում: 2—3 շաբթից հետո հարսնյակներից թիթեռներ են դուրս գալիս: Հյուսիսային կովկասում թրթուրները հուլիսի վերջին են դուրս գալիս:

Այդ սերնդի թիթեռներն իրենց հերթին ձվիկները մոլախոտերի վրա յեն դնում և գլխավորապես թրթուրների նոր սերունդն է զարգանում:

Մեկ տարվա ընթացքում տեղի յե ունենում թիթեռների 2—3 սերունդ:

Վերջին սերնդի միջահասակ թրթուրները ձմեռում են հողի մեջ վոչ խորը և հարսնյակ են դառնում հաջորդ տարվա զարնանը:

ՊԱՅՔԱՐԻ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

1. Այն դաշտերում, վորտեղ նախատեսված է ծխախոտ տնկել, տնկելուց 3—4 շաբաթ առաջ մոլախոտերը պետք է վոջնչացնել: Միջնակներում աճող մոլախոտերն այդ ժամանակամիջոցում հնձված պետք է լինեն:

2. Սածիլ տնկելուց առաջ ագրոտիսի թրթուրներ հայտաբերելիս անհրաժեշտ է թեփից, կերի ճակնդեղից կամ բամբակի քուսպից պատրաստած թաշնավոր գրավչանյութ շաղ տալ:

Ճակնդեղից գրավչանյութ պատրաստելու համար 750 գրամ փարիզյան կանաչ լուծում են 12 լիտր սիրոպ (շաբապ) պարունակող ջրի մեջ: Ստացված խառնուրդին 200 կիլոգրամ մանր կտտորած կերի ճակնդեղ են ավելացնում: Էստ վորում մանրոհվող լավ և դժվար լուծյալ խառնում են իրար, վորպեսզի փարիզյան կանաչի մասնիկներն անպայմանորեն կպչեն ճակնդեղի ամեն մի կտորին: Ճակնդեղի փոխարեն կարելի է վերցնել մոլախոտ, բայց վերջինս թիթեռի թրթուրների համար ավելան էլ գրավիչ չէ:

Փշրանքից (թեփից) կամ բամբակի քուսպից գրավչանյութ պատրաստելու համար մի կիլոգրամ փարիզյան կանաչը լուծում են 30 լիտր ջրի մեջ և այդ լուծույթին անընդհատ խառնելով՝ վրան 50 կիլոգրամ ալյուրի թեփ են ավելացնում կամ մանրած բամբակի քուսպ:

Այս կամ այն ձևով պատրաստած գրավչանյութը շաղ են տալիս ամբողջ դաշտը կամ փոքր կուլտերով դարսում ու խոտով ծածկում են: Մեկ հեկտարի հա-

մաք մոտավորապես 100 կիլոգրամ կտորտանք և պահանջվում (ճակնդեղի, կամ 30—40 կիլոգրամ թեփ կամ թե քուսպ)։

3. Ծխախոտ տնկած տեղի մոտ աճող ագրոտիսի թրթուրներով վաբակված մոլախոտերին, փարիզյան կանաչի և հանգած կրի խառնուրդ պետք և սրսկել։ Մեկ մաս փարիզյան կանաչին 5 մաս հանգած կիր են լիերցնում։ Այս խառնուրդն զգուշությամբ խառնում, հետո սրսկող մեքենայի միջոցով սրսկում են։

4. Դաշտում տնկած ծխախոտը թրթուրներից մնասված լինելու դեպքում, մնասված մասերին փարիզյան կանաչի և չոր, փոշենման հանգած կրի խառնուրդ են սրսկում։ Մեկ մաս փարիզյան կանաչին 10 մաս կիր են լիերցնում։

Յերբ Եւրիշ դաշտերից թրթուրների փոխանցման վտանգ և սպառնում, ծխախոտ տնկելու դաշտը շրջապատում են մոտավորապես 20 սանտիմետր խորությամբ առուներով, կամ խոր ափսոսով։ Առվի կամ ափսի մեջ անհրաժեշտ և թունադոք զրավչանյութ չաղ տալ։

6. Գարնանը, թիթեռների թռչելու ժամանակ, ոգտակաբ և նրանց վարսալ դոշապե հեղուկով։ Զրով լուծված սիրոպը (1 մաս դոշապին 1 մաս ջուր) լցնում են տաշտակների մեջ և դնում ծխախոտի հարեան դաշտերը։ Տաշտակները պետք և դնել դետնից 70 սանտիմետր բարձրության վրա։ Յուրաքանչյուր մեկ հեկտարին մեկ տաշտակ և դրվում։ Թիթեռները թռչում են դեպի դոշապի հեղուկը և խեղդվում նրա մեջ։

Սկամորթ բզեզի թրթուրը տեսքով քիչ նման է լարաթրթուրին, այս պատճառով ե՛լ նրան անվանում են կեղծ-լարաթրուր։ Սկամորթներից բոլորից շատ ծխախոտի դաշտերում հանդիպում է ավազուտային մեղվակը։

Ավազուտային մեղվակը 7—9 միլիմետր յերկարությամբ մի փոքրիկ բզեզ է։ Նրա մարմինը յերկարավուն-ձևաձև է, սև-մուգ-մոխրագույն, թևապանակները՝ յերկար ուռուցքավոր, յերկարաձև գլանով, կողքերը՝ փոքր բարձրությամբ։

Բզեզները յերևում են վաղ դարնանը։ Առաջին իսկ տաք օրերին նրանց կարելի յե նկատել բաց և լավ լուսավորված վայրերում, վոթանդ գուրկ է բուսականությունից։ Բզեզները կերակրվում են զանազան բույսերով և յերբեմն շատ ուժեղ մլասում են ծխախոտի տերևները։ Զուգավորումից հետո եզերը հողի մեջ փոքր ձվեր են ածում։ Զվիկների միջից դուրս յեկած թրթուրները կերակրվում են արմատներով կամ հողի տակ մնացած զանազան բույսերի ցողունների մասերով, վերոնց թվում՝ և ծխախոտի։ Թրթուրները ծխախոտի ցողունի կեղևը կրծոտում են, վորի հետևանքով ծխախոտի աճն սկզբում յետ է մնում, իսկ հետո ցողունը չորանում է։

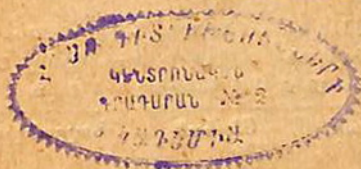
Թրթուրների աճելն ու կերակրվելը տևում է մոտ 50 օր։ Ավազուտային մեղվակի մեծահասակ թրթուրը յերկարավուն գլանակադրաձև է, ուռած գլխով և լավ

նկատելի վերին շրթունքով: Առջևի վոտքերը բա-
վականին յերկար են և ալելի հաստ, քան մնացած
ները: Թրթուրը մոխրագույն է, կամ գորշ-մոխրա-
գույն: Թրթուրի յերկարութունը մինչև 20 սան-
տիմետր է:

Թրթուրները հարսնյակ են դառնում հողի մեջ,
և 2 շաբթից հետո հարսնյակներից բզեզներ են
դուրս գալիս: Բզեզները ձմեռում են և հաջորդ գար-
նանը ձու դնում:

ՊԱՅՔԱՐԻ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

Ավագուտային մեղրյակի դեմ պայքարը, վորքան
հնարավոր է շուտ պետք է սկսել, հենց վոր բզեզները
նկատելի չափով յերևան: Բզեզների վոչնչացման
համար գործ են ածում թեփից պատրաստած թու-
նավոր գրավչանյութեր: Մեկ կիլոգրամ փարիզյան
կանաչը լուծում են 30 լիտր ջրի մեջ և ստացած
խառնուրդն անընդհատ խառնելով՝ 40 կիլոգրամ
թեփ են ավելացնում: Գրավչանյութը դաշտում կույ-
տեր են դնում ու խոտով կամ հողի կնձիկներով ծած-
կում: Մեկ հեկտարին անհրաժեշտ է մոտավորապես
40 կիլոգրամ թեփ: Այդ նույն գրավչանյութն ոգտա-
գործվում է նաև թրթուրների վոչնչացման համար:
Այդ նպատակով գրավչանյութը $1\frac{1}{2}$ - 2 սանտիմետր
խորությամբ դնում են ակոսների մեջ ու հողով ծածկում

Քաղ. խմբագիր՝ Հ. Գ ա տ ա ղ յ ա ն
Ման. խմբագիր՝ Գր. Ա դ ա մ ա լ յ ա ն
Տեխ. խմբագիր՝ Հ. Մ ու ռ ա ղ յ ա ն
Սրբագրիչ՝ Գ ա ռ՝ Հ ա կ ո բ յ ա ն

Դրագլխի լիազոր № 1114 հրատ. № 374 պատվ. 640 տիրած 600
Հանձնված է արտադրության 1936 թ. սեպտեմբերի 15-ին
Ստորագրված է ապրիլի 1936 թվի հոկտեմբերի 1-ին

Դրագլխատի ապարան, Յերևան Նալբանդյան 11

ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0038832